СЪСТОЯНИЕТО НА АМЕРИКА

В последната си книжка списание *New Left Review*, интелектуалният орган на британската левица, помества изключително интересно (и дълго) интервю с един от водещите консервативни автори и журналисти на днешна Америка. Ето кратък откъс:

Откриваме този брой на NLR *с интервю с Рос Даутат — консервативния колумнист, който е най-последователно оригиналният ум, пишещ за американската политика на страниците на* New York Times*. Автор на седем книги по широк спектър от теми — класова структура и култура, демография и религия, технически напредък и икономическа стагнация, — основна тема в писането на Даутат е състоянието на собствената му страна, Америка, разглеждана в контекста на света. В САЩ няма друг журналист с подобен мащаб на въображението. Когато Тръмп се кандидатира за първичните избори през 2016, Даутат беше един от най-острите му критици, но никога не е бил част от това, което по-късно стана известно като движението „никога Тръмп“ — републиканци, водени от дъщерята на Дик Чейни, заедно с Ървинг Кристъл-младши и други, възмутени от пренебрежението на Тръмп към догмите на Студената война. Вместо това Даутат се разви като един от най-прозорливите анализатори на траекторията на настоящия президент, чиито зигзагообразни заплахи за тотална търговска война той смята за обречени на провал.*

***

NLR: Когато говорите за традиционната консервативна критика на либерализма[1], имате предвид специфично

[1] В САЩ с този термин се обозначава левицата – либерали, прогресисти и социалисти, които се застъпват за равенство, правителствени програми и

американския консерватизъм, или включвате също английски консерватори като Оукшот[2] и по-твърдата европейска десница?

ДАУТАТ: Има специфично американска консервативна критика, която е свързана със слабостта на левицата в САЩ. Оукшот не е подходящ пример, той не е достатъчно твърд, но ако прочетете, например, Жозеф дьо Местр, ще видите, че в първоначалната европейска критика на либералния проект либералната идея се разбира като революция срещу реда, срещу Бога; тя е сатанинска. Тази критика има смисъл в политически пейзаж, където е съществувал *ancien régime* и социална йерархия, с които един традиционалист може да се съюзи, както и по-дълбока форма на радикализъм, каквато не възниква в САЩ. Реакционната критика срещу либерализма в Европа намира най-силните си аргументи по адрес на Френската революция и съветския комунизъм — случаи, при които е имало радикално завземане на властта, много убити, включително и много свещеници. В Америка никога не е имало *ancien régime* от този тип, нито наистина силна форма на радикална левичарска политика. Затова консерватизмът в САЩ е склонен да се фокусира повече върху плиткостта на либерализма, отколкото върху опасността от него.

NLR: Как ви възприема интелектуалната десница в Америка? Като важен застъпник в толкова влиятелна медия като *New York Times*, или като един колебаещ се, покварен от прекалено дългото време, прекарано сред либерали?

ДАУТАТ: Има някои консерватори, които имат лошо мнение за мен и ме смятат за техен „опитомен“ съратник. Но

социални реформи – б.пр.

[2] Майкъл Оукшот (1901-90), важен консервативен политически теоретик и философ – б.пр.

повечето хора вдясно от мен, които уважавам, разбират какво правя и каква е ролята ми, и не ме възприемат като човек, който се е продал на врага. В известен смисъл, стимулирайки появата на голяма група от консервативни интелектуалци, които не харесват републиканския президент, ерата на Тръмп направи по-лесно заемането на тази позиция. От либерална гледна точка, стига да си против Тръмп, можеш да говориш консервативни неща и пак да запазиш своя авторитет. Феноменът „никога Тръмп“ не е спрял да има значение като сила в американската политика, но не съм сигурен какво ще стане с него занапред.

NLR: Това създава ли ви проблеми от другата страна, където десничарите казват: ти не харесваш Тръмп, значи не разбираш, ти не си един от нас?

ДАУТАТ: Да, мнозина говорят така. Но тези, които приемат тази гледна точка и отхвърлят всичко, което пиша, обикновено не са хора, които уважавам. От друга страна, написал съм няколко текста, в които казвам, че новата администрация на Тръмп вероятно ще провали всичко и ще пропусне открилата се възможност, а отговорът, който получих от някои хора вдясно, които уважавам, беше горе-долу следният: „Изглежда не разбираш, тук става дума за власт — трябва да смажем нашите врагове“. Но такива хора могат да спорят с мен, без да смятат, че съм се продал; те просто мислят, че прекалено много държа на това всички да се разбираме. Което е вярно; един аспект от живота и работата ми е, че харесвам хора и от двете страни на барикадата — винаги съм ги харесвал. Прав сте, като казвате, че първата ми книга беше унищожителна критика на Харвард, но повечето ми приятели там бяха симпатични либерални харвардци. Животът ми се формира там; там срещнах съпругата си. Имам приятели, които гласуваха за

Тръмп, и такива, които смятат, че Тръмп е фашистка заплаха за американската демокрация. Може би в даден момент ще стане невъзможно да се поддържа този баланс, но се надявам да не стане така.

NLR: Но във вашите статии за „Таймс“ обикновено възприемате по-безпристрастен и аналитичен подход, като предлагате смущаваща критика, а не консервативни предписания. Понякога защитавате по-умерени позиции от онези, които изглежда споделяте лично. Това е лично предпочитание или съобразяване с аудитория, която не споделя вашата перспектива?

ДАУТАТ: Мисля, че и двете. Има смисъл в това да не изгаряш мостовете си всеки път, когато пишеш статия от 800 думи. Ролята, която играя в "Таймс", не би могла да съществува, ако постоянно изгарях мостове; просто бих подкопал собственото си призвание и професионалните си задължения като автор. Но опитът ме научи много за ограниченото влияние, което един политически коментатор може да има реално върху живота в Америка. Когато с Рейхан написахме книгата *Grand New Party*[3], бяхме част от проект, чиято цел бе да промени Републиканската партия, да я направи по-привлекателна за работническата класа – това движение беше наречено „реформаторски консерватизъм“ и в него участваха доста хора. После, през 2016, се появи Тръмп и потъпка всичко това — като същевременно реализира някои аспекти на нашата стратегия за привличане на работническата класа. Неща, които прогнозирахме, се случиха, но не по начина, по който очаквахме, и със сигурност не благодарение на нашите усилия. Периодът ми на максимален анти-тръмпизъм беше след това — по време на кампанията през 2016 и в началото на 2017, когато

[3] Ross Douthat & Reihan Salam, *Grand New Party: How Republicans Can Win the Working Class and Save the American Dream* (2008) – б.пр.

написах редица остри коментари срещу Тръмп. Колегите в политическата журналистика, които вероятно най-много ме мразят днес, са онези, които бяха съгласни с мен за Тръмп през 2016, но след това възприеха като задължение да превърнат анти-тръмпизма в своя организационна доктрина. (…) Имаше паралел между най-антитръмпистките ми текстове и най-острите ми критики по адрес на папа Франциск. Две неща, към които бях дълбоко привързан — американския консерватизъм и римокатолическата църква — биваха изтръгвани от ръцете ми от фигури, с които изобщо не се идентифицирах: Тръмп беше популистки реакционер, а Светият отец либерал. Това беше период, в който бях физически много болен, живеех в горите на Кънектикът, и бях много гневен. Този гняв се изливаше в писането ми. Но и в двата случая в един момент осъзнах, че трябва да приема факта, че не отговарям нито за Републиканската партия, нито за римокатолическата църква. Аз съм вестникарски колумнист и главната ми роля е да помагам на читателите си да разбират света, в който живеят.

NLR: Какво обяснява базисния либертарианизъм на САЩ и на Републиканската партия? Безспорно, това е набор от идеи, които в различни форми имат присъствие в хода на цялата американска история. Какви са материалните сили, на които се опира?

ДАУТАТ: Географията на Америка? Психологията на типа хора, които са дошли в Америка? Не е нужно да стигаме до генетически детерминизъм, за да кажем, че съществува известна психологическа разлика между хората, които се решават на дълго пътуване и после продължават да се придвижват на запад през континента, и тези, които не го правят. Сравнявайки Европа и Америка, независимо от обяснението, което предпочетете, трябва да признаете, че

американците имат по-голям апетит към риска. Старата приказка, че всеки американец е временно разорен милионер, е вярна, докато днес тази черта се среща все по-рядко в Западна Европа. Съществува динамично взаимодействие между заселването и границата (*frontier*), дори и сега, когато тази граница вече я няма; САЩ е обширна система с по-лесна вътрешна миграция[4]. Плюс протестантството. Католицизмът в Америка е важен за историята ѝ, но Америка е протестантска страна с богословско подозрение към йерархията и властта, което се разпростира и върху бюрократическия либерализъм. Хората питат: защо южните евангелисти са толкова враждебни към това правителството да прави добри неща за бедните? Защо южните баптисти не подкрепят помощта за чужбина? Истината е, че някои от тях я подкрепят — не е вярно, че всички християнски консерватори са твърди либертарианци, — но ако питате защо хора, които са дълбоко вярващи, са толкова необичайно враждебни, според глобалните стандарти, към преразпределяне на богатството от държавата, мисля, че всичко се свежда до „нискоцърковното“ протестантско подозрение към всякакви йерархии и към упражняването на морален авторитет чрез властови структури. Това е нещо дълбоко вкоренено.

NLR: Кои, според вас, трябва да бъдат считани за основните интелектуалци в администрацията на Тръмп? Би ли могъл Ванс, не само по линия на своя пост, но и като автор и мислител, да бъде значима фигура?

---

[4] Най-влиятелна е интерпретацията, която Фредрик Джаксън Търнър предлага в есето си „Значението на границата в американската история“ (1893). Според Търнър границата е ключовият фактор за формирането на американската демокрация, индивидуализъм и новаторски дух. Той смята, че постоянната експанзия на запад е изковала уникалния американски характер, отличаващ Америка от Европа. – б.пр.

ДАУТАТ: Какво влияние ще има Ванс, ще се види тепърва. Най-влиятелните фигури върху политиката в момента са самият Тръмп, Стивън Милър и може би вицепрезидентът. Разбира се, минали са само няколко месеца, но не мисля, че това е правителство, което се стреми да превърне някаква по-широка интелектуална програма в реална политика. Това, което то прави, има известно сходство с идеите, за които спореха популистки и националистически интелектуалци – хората, които пишат за *American Affairs*, и Йорам Хазони. Тези възгледи оказаха известно влияние, но за да се разбере основната формула, засега е по-добре просто да се мисли за нея като за въплъщение на самия Тръмп. Съществува определена визия за реформа на управлението, възприета от Мъск, която съвпада с по-старите либертариански идеи за минимална държава. Но това е странен хибрид между тях и модела на Мъск от Силициевата долина „уволни десет души и после ги назначи отново".

NLR: Тръмп и Ванс предприеха безпрецедентна атака срещу либерално-имперската идеология, която дълго време служеше за освещаване на американската хегемония в чужбина, като замениха нейното пасторално-покровителствено благонравие със самоуверен национално-имперски тон. Трябва ли една от тези дискурсивни версии на империята да се смята за по-приемлива от другата? Има доста критици на външната политика на САЩ, много от които са по-скоро консервативни, отколкото радикални — Бари Поузън, Джон Миършаймър, Кристофър Колдуел, Дейвид Хендриксън, Бенджамин Шварц, Кристофър Лейн, — които не са особено благосклонни към нито един от двата подхода. В каква степен вие се различавате от тях?

ДАУТАТ: Виждам себе си по-скоро като „покровителствен реалист", отколкото като „покровителствен либерал",

доколкото това има някакъв смисъл. Авторите, които споменахте, са остри критици на провалите на американската империя. Моята позиция по въпроса е подобна на възгледите ми за декадентството: дадена система може да не е идеална, но това не значи, че трябва просто да се зачеркне; трябва да се внимава, когато я променяш. При всичките си недостатъци, американската империя предлага един вид стабилност в света. Тръмп е прав, че в системата има много „пътници без билет“, но ние също сме се възползвали значително от нея, тъй че не е редно да се оплакваме. Скептичен съм към опитите – както отляво, така и отдясно – да се изостави империята. Привлича ме онзи аспект на външната политика на Тръмп, който се стреми към ребалансиране на американските ангажименти, а не към тяхното изоставяне. Симпатизирам на мнението, че Европа се нуждае от по-силна архитектура на сигурност, докато САЩ действат повече в тихоокеанския регион, поне в десет- до петнадесетгодишен хоризонт, тъй като голямото предизвикателство са отношенията с Китай. Тръмпизмът представлява странна комбинация от лозунга на Макгавърн „Америка, прибери се у дома“ и империализма на доктрината Монро — стремеж едновременно към изтегляне и консолидация на американската мощ. Гренландия и Панамският канал са синекдохи на този импулс. Нека европейците и източноазиатците се оправят сами, но ние, за Бога, ще контролираме нашето полукълбо. Аз имам известно дългосрочно разбиране за тази визия за по-голяма Северна Америка, но не мисля, че облагането с мита на Канада и сплашването на Дания е разумна външнополитическа стратегия.

NLR: А как гледате на войните в Украйна и Газа, с оглед на способността или неспособността на една декадентска империя да поддържа *Pax Americana*?

ДАУТАТ: Бихме могли да си представим синтез между политиката на Байдън спрямо Украйна и импулсите на Тръмп, който би бил правилен. САЩ се изсилиха, като дадоха гаранции на Украйна, които никога нямаше да могат да изпълнят; както и в случая с провалите ни в Афганистан, това беше пример за имперско изсилване. След като Русия нахлу в Украйна, имаше смисъл да се подкрепят украинците. Провалът на администрацията на Байдън беше в това, че не долови момента, в който трябваше да се сключи сделка, което не беше лесно наистина. Отвори се обаче прозорец от възможности, когато Украйна си възвърна част от територията, в който администрацията трябваше да каже: окей, това е границата на нашата империя. Украйна никога няма да бъде в НАТО, няма да си върне цялата територия; но можеше да се сключи сделка за прекратяване на войната, която да й позволи да запази териториалната си цялост. Има хора в администрацията на Тръмп, които искат да постигнат тъкмо това. Но същевременно е налице и импулс просто да си измием ръцете. Изходът ще зависи от това кой импулс ще надделее. Във всеки случай Русия сега е в по-добра позиция, отколкото беше преди две години. Администрация на Камала Харис също щеше да върви в подобна посока. Но импулсът на Тръмп да си измием ръцете може да остави Украйна в по-неустойчива позиция, отколкото би трябвало.

NLR: А Газа?

ДАУТАТ: И там имаме версия на позицията на Тръмп, според която по принцип сме на страната на Израел, но няма да им позволим да диктуват дневния ред — и това може би е правилно. Но липсата на решение за Газа е много труден проблем. Байдън беше в невъзможна позиция — притиснат между собствената си база и Републиканската партия, а

също между собствената си сенилност и неспособността да действа ефективно на световната сцена, което по същество превърна Америка в страничен наблюдател. Въпреки нарастващото съчувствие към палестинците, през следващите двадесет години Америка ще запази принципната си произраелска ориентация, но в тази рамка ще трябва да упражнява повече влияние върху Израел, отколкото това се удаде на Байдън. Но каква ще бъде крайната цел — не знам. Ако знаех, щях да съм Джаред Къшнър.

Превод от английски със съкращения Стоян Гяуров

Condition of America: Interview with Ross Douthat. *New Left Review*